

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Μελίνα Παϊσίδου, *Η Παναγία Ελεούσα της Μεγάλης Πρέσπας. Μελέτη μνημειακής τοπογραφίας, αρχιτεκτονικής και ζωγραφικής των αρχών του 15ου αιώνα στην περιοχή των Πρεσπών* [Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αρ. 110], Θεσσαλονίκη 2019, σελ. 181+99 εικ. Χορηγός: Λάνα Μανδύλα

Εν όψει του εορτασμού των 80 χρόνων από της ιδρύσεώς της (1939-2019) η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών κυκλοφόρησε τη μονογραφία της κας Μελίνας Παϊσίδου, αναπληρώτριας καθηγήτριας της Βυζαντινής Αρχαιολογίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ., με τίτλο *Η Παναγία Ελεούσα της Μεγάλης Πρέσπας. Μελέτη μνημειακής τοπογραφίας, αρχιτεκτονικής και ζωγραφικής των αρχών του 15ου αιώνα στην περιοχή των Πρεσπών*. Το βιβλίο προλογίζει ο Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών Δρ Βασίλειος Ν. Πάππας.

Συνιστά καρπό πολυετούς εργασίας και έρευνας της συγγραφέως στην περιοχή των Πρεσπών και στην ευρύτερη Δυτική Μακεδονία, όπου είχε υπηρετήσει ως Επιμελήτρια Αρχαιοτήτων της 11ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων την περίοδο 1994 - 2003.

Η Παναγία Ελεούσα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα «ασκηταριά», όπως είθισται να χαρακτηρίζονται, οι μικροί σπηλαιώδεις ναοί που διανοίγονται στις βραχώδεις ακτές της Μεγάλης Πρέσπας και οι οποίοι λειτουργούσαν ως μικρές μοναστικές κοινότητες. Κτίζεται και κοσμείται με τοιχογραφίες το 1409/10, δηλαδή στις τελευταίες δεκαετίες της παλαιολόγειας περιόδου. Ο εντοίχιος διάκοσμος της υπογράφεται από τον ιερομόναχο ζωγράφο Ιωαννίκιο. Το ασκηταριό αποτέλεσε σεβάσμα χορηγία τριών μοναχών, μελών της μοναστικής κοινότητας που εγκαταβίωσε στα κελιά, τα οποία περιέβαλλαν άλλοτε τον ναό στο βραχώδες ύψωμα.

Η απομακρυσμένη θέση της Ελεούσας κοντά στην ελληνοαλβανική μεθόριο και στις ακτές μιας λίμνης που τη μοιράζονται σήμερα τρία σύγχρονα κράτη καθιστά το μνημείο φάρο του ελληνισμού και του βυζαντινού πολιτισμού των αρχών του 15ου αιώνα, όταν ιδρύθηκε σε μια εποχή δυσμενών συνθηκών, κατά την οποία το βυζαντινό κράτος έχανε σταδιακά την εδαφική και διοικητική του υπόσταση, λίγες δεκαετίες πριν την οριστική επικράτηση των Οθωμανών στη Βαλκανική χερσόνησο.

Η μονογραφία αναπτύσσεται σε επτά κεφάλαια και αποτελεί μία αναλυτική μελέτη της ιστορίας και της μνημειακής τοπογραφίας της περιοχής κατά τον 15ο αιώνα, της αρχιτεκτονικής και των πολύτιμων επιγραφών που διασώζονται στο μνημείο και κυρίως των τοιχογραφιών που κοσμούν τον ναό και οι οποίες παρουσιάζουν σαφείς επιδράσεις από τη ζωγραφική της Καστοριάς και της Αχρίδας. Γίνονται συγκρίσεις με άλλα παράλληλα των Πρεσπών και της ευρύτερης περιοχής και ανιχνεύονται οι καλλιτεχνικοί δρόμοι επικοινωνίας, σχολιάζεται η προσωπικότητα του ζωγράφου, ο ρόλος των κτητόρων και ο ταφικός προορισμός του μονυδρίου.

Το κείμενο συμπληρώνεται με εκτενή γαλλική περίληψη, ώστε να είναι προσιτό και στη διεθνή κοινότητα. Για τον ίδιο σκοπό δίγλωσσοι αποδίδονται και οι υπότιτλοι του εικονογραφικού υλικού. Ακολουθεί η πλούσια και αναλυτική εικονογράφηση με πρωτότυπες αδημοσίευτες φωτογραφίες από το αρχείο της συγγραφέως, προϊόν των πολλών αυτοψιών της στον χώρο.

Το βιβλίο απευθύνεται κυρίως στην επιστημονική κοινότητα, αλλά ο τρόπος παρουσίασης του υλικού και οι έγχρωμες φωτογραφίες το καθιστούν προσιτό και σε κάθε ενδιαφερόμενο για την ιστορία, αρχαιολογία και τέχνη της περιοχής των Πρεσπών. Το τοπίο, η ιστορία και η τέχνη συμπλέκονται και αποτελούν μία δημιουργική ενότητα σε μία περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που προστατεύεται από διεθνείς συνθήκες και ιδιαίτερης σημασίας για τον βυζαντινό και νεοελληνικό πολιτισμό.

Το Διοικητικό Συμβούλιο